

Persvrijheid: België en Europa opnieuw totaal oneens

Hof van Straatsburg andermaal op de bres voor persvrijheid

In zijn eerste arrest sinds de inwerkingtreding van het 11de protocol (1 november 1998) heeft het nieuwe Europees Hof al meteen duidelijk gemaakt dat de journalistieke vrijheid op een hoog beschermingsniveau kan blijven rekenen vanuit Straatsburg. Ditmaal werd Frankrijk op de vingers getikt wegens de onterechte veroordeling van de uitgever-directeur en van een journalist van het satirische weekblad *Le Canard Enchaîné*. Beiden werden in Frankrijk veroordeeld voor belaging van geheime documenten. Ook in België kan dit arrest maar beter goed tegen het licht worden gehouden, nu ook hier vervolging is ingesteld tegen een aantal journalisten wegens belaging van documenten, o.a. in het kader van de verslaggeving rond de zaak Dutroux en de nevendossiers. Als het in Parijs regent, zou het ook wel eens in Brussel kunnen gaan druppelen.

Eerst kort de feiten. In september 1989 publiceerde *Le Canard* een artikel naar aanleiding van de sociale onrust onder het personeel van Peugeot. De arbeiders eisten een loonsverhoging, maar de directie, toen onder leiding van Jacques Calvet, weigerde op deze looneisen in te gaan. Daarop publiceerde *Le Canard* onder de titel 'Calvet met un turbo sur son salaire' de uittreksels uit een aantal recente fiscale aanslagbiljetten van Calvet. Hieruit bleek dat de directie van Peugeot een loonsopslag weigerde voor de arbeiders, maar dat de directeur zelf de voorbije jaren zich een loonsverhoging van bijna 50 % had toegekend. Calvet diende, net als de minister van Financiën, klacht in wegens verduistering van bestuursdocumenten, schending van het beroepsgeheim en heling van documenten verkregen uit een misdrijf. De directeur van *Le Canard*, Roger Fressoz en de journalist die het artikel schreef en de documenten publiceerde, Claude Roire, werden vervolgd en uiteindelijk veroordeeld tot een forse geldboete en tot het betalen van een schadevergoeding van 10 000 FF aan Jacques Calvet.

Artikel 10 EVRM

Fressoz en Roire wendden zich daarop tot Straatsburg, waar eerst de Europese Commissie en nu ook finaal het Europees Hof tot de conclusie kwamen dat deze veroordeling in strijd is met artikel 10 EVRM. Dat artikel waarborgt de vrijheid om inlichtingen en denkbeelden te ontvangen en door te geven zonder innemingen van overheidswege. Zetelend in de 'Grote Kamer' met 17 rechters én unaniem is het Hof van oordeel dat de veroordeling van Fressoz en Roire niet kan worden beschouwd als 'noodzakelijk

in een democratische samenleving', waardoor niet voldaan is aan één van de drie voorwaarden ter legitimatie van een overheidsinmenging in de vrijheid van expressie en informatie. Alvorens tot die conclusie te komen, zoekt het Hof aansluiting bij zijn vroegere jurisprudentie waarin de vooraanstaande rol van de pers in een democratische samenleving is bevestigd. Het is de taak van de pers om alle inlichtingen en denkbeelden over zaken van algemeen belang mee te delen en de journalistieke vrijheid omvat ook de mogelijkheid om soms wat te overdriven of zelfs te provoceren.

Loon topmanager voldoende bekend

Het Straatsburgse Hof is van oordeel dat de publicatie van de gewraakte uittreksels geen geheimen openbaarde, aangezien het loon van een topmanager voldoende bekend is en deze informatie niet behoort tot het privé-leven. Bovendien leverde het gewraakte artikel wel degelijk een bijdrage aan een publiek debat van algemeen belang en hadden Fressoz en Roire correcte en zorgvuldig gecontroleerde gegevens verstrekt over het inkomen van Calvet. Het Hof is van oordeel dat aangezien de verspreiding van informatie over het inkomen van Calvet toegelaten was, de veroordeling van verzoekers 'pour en avoir simplement publié le support, à savoir les avis d'imposition, ne saurait être justifiée au regard de l'article 10'. Het Hof benadrukt ook nog dat artikel 10 EVRM het in essentie aan de journalisten overlaat om te beslissen of het nodig is om al dan niet de documenten af te drukken in functie van hun geloofwaardigheid. Het geeft als afsluiter nog mee dat artikel 10 EVRM het recht van de journalisten beschermt om inlichtingen over vragen van algemeen belang te verspreiden als ze zich te goeder trouw uitspreken op basis van exacte feiten en betrouwbare en precieze inlichtingen verstreken waarbij ze de deontologie van de journalist respecteren. Het Hof besluit dat de veroordeling van Fressoz en Roire in strijd is met artikel 10 EVRM. Andermaal ongetwijfeld een belangrijk arrest dat ertoe moet leiden dat parketten, rechtbanken en hoven zich terughoudend opstellen bij de vervolging en veroordeling van journalisten naar aanleiding van berichtgeving die verband houdt met aangelegenheden van publiek belang.

Dirk Voorhoof

Hof Mensenrechten: 21 januari 1999, Fressoz en Roire t. Frankrijk, www.dbcour.coe.fr.

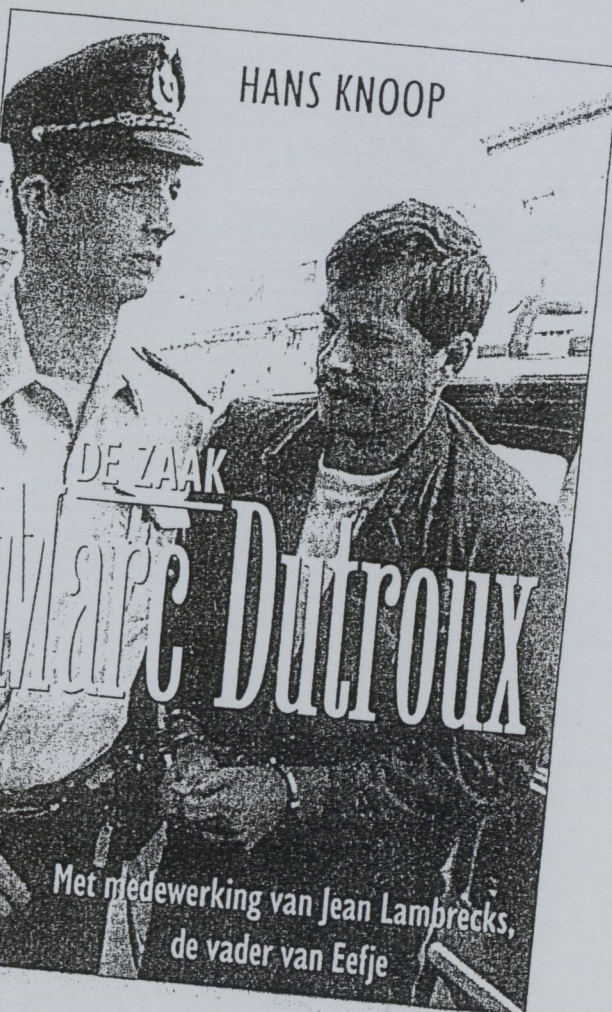
Geheime processen-verbaal mogen niet gepubliceerd worden

Het boek *De Zaak-Marc Dutroux* van journalist Hans Knoop blijft verboden. Dat besloot voorzitter Bijl van het Antwerps hof van beroep op 8 februari 1999. Knoop schond het geheim van het onderzoek door een geheim proces-verbaal over de dood van Julie en Mélissa te publiceren. Dat kan niet, want het bemoeilijkt een eerlijke assisenzaak. En daarop hebben de ouders van Julie en Mélissa recht, vond Bijl. Het Antwerpse hof van beroep gaf in dit arrest de ouders-Russo gelijk. Met een verregaande motivering die nog veel inkt zal doen vloeien.

Volgens Bijl gelden de garanties voor het persmisdrijf in deze zaak niet. 'Het hoofdstuk over Julie en Mélissa bevat alleen maar informatie en geen commentaar. Een persmisdrijf is er pas als een strafbare mening wordt geuit. Louter informatieverstrekking wordt niet beschermd door de garanties van het persmisdrijf. En het verspreiden van geheime, valse of door de wet verboden informatie is geen mening'. Een omstreden visie, want Straatsburg oordeelde al bij herhaling anders. En uiteraard zit opiniering ook in de selectie van het feitenmateriaal én in de weergave daarvan.

Uitgever mee verantwoordelijk voor de inhoud

De volledige objectiviteit bestaat niet. In de menswetenschappen wordt dat algemeen aanvaard, maar Bijl weet het nog niet. De stelling van Bijl doortrekken zou inhouden dat alleen de redactionele standpunten en de opiniestukken in de kranten nog beschermd worden door het persmisdrijf, maar de meeste artikelen niet. Dat gaat toch wel ver. Bijl verwerpt ook de theorie van het cascadesysteem. Bij persmisdrijven moet altijd eerst de auteur gedagvaard worden als die gekend is én in België woont. Pas daarna mag men uitgever en verspreider dagen. De familie Russo had auteur Hans Knoop niet gedaagd en daarom alleen al is het geding onontvankelijk, zo vond de verdediging van uitgeverij Bzztôh. Bijl gaat daarmee niet akkoord. 'Dit is geen persmisdrijf. De uitgever is bovendien mede-auteur, hij is mee verantwoordelijk voor de inhoud. Hij hielp bij de selectie uit het aanvankelijke feitenmateriaal én hij herschreef later Knoop's tekst'. Bijl

Het boek 'De zaak Marc Dutroux' blijft verboden.

stelt dat de persvrijheid niet onbeperkt is. 'Er mogen beperkingen zijn om de rechten van anderen te beschermen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen en om het gezag en de onafhankelijkheid van het gerecht te waarborgen. De publicatie van geheime processen-verbaal uit een lopend onderzoek brengt de onpartijdigheid van de rechter - in dit geval: van de assisenjury in de zaak-Dutroux - in het gedrang. De pers kan nog voldoende discussiëren over de kwaliteit van het gerechtelijk onderzoek in de zaak-Dutroux op basis van de informatie die parket en onderzoeksrechter verstrekken', zo stelt hij. Bijl voegt eraan toe dat het recht op vrije nieuwsgaring door deze beperking tot officiële informatie tijdens het vooronderzoek, niet wordt geschaad: 'Journalisten hebben geen passief recht op nog niet beschikbare informatie', zo luidt het. Bijl vond dat Knoop niet had gehandeld als een zorgvuldig journalist. En dat laatste is volgens hem niet wat ieder journalist in een ver-

gelijkbare situatie zou doen! Bijl kan dat moeilijk vinden, want vele collega's van Knoop, o.m. de huisjournalist van de familie Russo, Michel Bouffieux, publiceren zelf geheime processen-verbaal! Een zorgvuldig journalist is - volgens Bijl - wat in een democratie van een journalist kan worden verwacht. Een formele visie, maar wie vult ze concreet in: het parlement, de journalistenbond of de familie Russo? Volgens Bijl is zijn arrest geen censuur: 'Het boek was immers al op de markt. Een later verbod is een herstelmaatregel die verdere schade beperkt'. En omdat verdere schade moet worden beperkt, is de zaak ook nog altijd dringend. In dezelfde week besloot het Gentse hof van beroep dat een boek van getuige X1 in de handel mag blijven omdat er geen hoogdringendheid meer was na enkele maanden publicatie. De rechtspraak zit dus zeker niet overal op dezelfde lijn.

John De Wit